



Kriminalomsorgens regioner
Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter KRUS

Rundskriv

Nr:
KDI 3/2019

Vår ref:
201411883-107

Dato:
25.06.2019

RUNDSKRIV OM PRESISERINGER TIL PROBLEMSTILLINGER REIST I REGELVERKSFORUM 2018

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) har på bakgrunn av innspill blant annet i møte i Regelverksforum funnet grunn til å gi presiseringer på følgende saksområder:

1) Vedrørende omgjøringsadgang som følger av vedtaket selv

Spørsmål om omgjøringsadgangen burde fremgå av alle vedtak og i så fall hvordan adgangen skulle formuleres.

Enighet om informasjon om omgjøringsadgangen bør gjøres likt i malene. Det bør være enklest mulig og forståelig for mottaker. Det ble enighet om følgende formulering: «*Det gjøres oppmerksom på at vedtaksorganet eller overordnet organ kan omgjøre vedtaket dersom vilkår og forutsetninger endres, jf. fvl. § 35.*»

2) Spørsmål angående tolkning av straffegjennomføringsloven § 29 andre ledd fjerde og femte punktum

Spørsmål knyttet til bruk av MR for undersøke om innsatte skjuler noe i kroppens hulrom.

MR-undersøkelse er en radiologisk undersøkelse og vil således omfattes av strgfvl. § 29 andre ledd. I det enkelte tilfellet må man vurdere om det er andre alternative tiltak man kan benytte seg av (for eksempel pacto/spesialtoalett) dersom det foreligger mistanke om at innsatte skjuler noe i kroppens hulrom. Legens medisinske beslutning må respekteres når det gjelder bruk av radiologisk undersøkelse.

3) Spørsmål om rutiner for underretting av vedtak for domfelte/innsatte

Spørsmål om hvem som har ansvar for underretting av vedtak for domfelte som befinner seg utenfor fengsel.

KDI har ved brev av 02.11.2018 gitt nærmere føringer for rutiner for underretting av vedtak for domfelte/innsatte.

4) Gjennomføring av varetektsfengslinger med restriksjoner – håndheving av medieforbud

Saken gjaldt utfordringer knyttet til tilrettelegging for at innsatte skal ha fellesskap med andre innsatte og samtidig sikre at medieforbudet overholdes.

Regionene melder om at det er vanskelig å håndheve beslutninger om medieforbud ved varetektsfengslinger. Dette er en utfordrende problemstilling som man bør gjøre påtalemyndighetene oppmerksomme på. En vil bare kunne håndheve medieforbudet dersom det i tillegg er begjært full isolasjon. Dette er ikke en ønskelig løsning, men vil kunne være nødvendig for å kunne håndheve restriksjonene. Det kan videre vurderes egne avdelinger for denne gruppen, men dette kan være vanskelig å få til, imidlertid er belegg på nåværende tidspunkt slik at det er muligheter for å tilrettelegge for dette.

Problemstillingen tas opp på etatsledermøte.

5) Regelverk og praksis ved fremstillinger fra lavere sikkerhetsnivå og overgangsbolig

Spørsmål om gjeldende regelverk som setter krav til at det i hovedregelen må være med to ansatte ved fremstillinger er for strengt, særlig med tanke på fremstillinger fra fengsler med lavere sikkerhetsnivå.

Det ble hevdet at regelverket er for rigid og at det ikke stemmer overens med praksisen ute. Det vises til at regelverket, slik det er utformet nå, er tilpasset kun for enheter med høy sikkerhet. Det er videre ønskelig med en avklaring i forhold til hva som omfattes av begrepet fremstilling og om det er en administrativ beslutning eller enkeltvedtak. Det praktiseres noe ulikt i regionene.

Det var enighet om at regelverket må revideres, men at man åpenbart må forholde seg til gjeldende regelverk frem til nytt regelverk er på plass. KDI understreker at spørsmålet om antallet ansatte som skal delta på en fremstilling ikke bare er relatert til innsattes ev. risikobilde i forhold til rømning, voldsbruk eller lignende, men også er ment å ivareta ansattes sikkerhet, herunder i forhold til ev. påstander om utilbørlig adferd o.a.

KDI arbeider med et utkast til nye regler om fremstilling som forventes bli sendt på høring i løpet av 2019. Det er imidlertid klart at et regelverk som åpner for en lempeligere håndtering vil forandre lovendringer, jf. forarbeidene til loven.

6) Spørsmål til rundskriv om presisering av advokaters besøksrett og fri kommunikasjon med innsatte

Spørsmål om hva slags dokumentasjon kriminalomsorgen kan/skal kreve fremlagt av advokater med sivilrettslige oppdrag.

Advokater med sivilrettslige oppdrag skal ved besøk i fengsel kunne bekrefte at de besøker innsatte i forbindelse med oppdrag, fortrinnsvis skriftlig. Dette kan gjøres ved at advokaten bekrefter overfor fengselet at vedkommende har et oppdrag for innsatte. Det er imidlertid ikke anledning til å kreve dokumentasjon for hva oppdraget konkret gjelder.

Spørsmål om fengselet skal kontrollere tolken på egenhånd, altså innhente vandel mv., eller om det kun er advokaten som skal godkjenne tolken.

Det er advokaten som bestiller tolk og som dermed er ansvarlig for å informere fengselet om hvilken tolk vedkommende ønsker å benytte. Når fengselet mottar personopplysninger om tolken, skal fengselet kontrollere tolkens vandel via politiet i likhet med andre besøkende til fengselet. Dersom advokat medbringer tolk uten på forhånd å ha informert fengselet, og vedkommende ikke tidligere er vandelsklarert, vil tolken kunne avvises med den konsekvens dette vil ha for oppsatt klientkonferanse.

7) Vedørende innsatte og gjeldsarbeid

Saken gjaldt utfordringer som følge av den teknologiske utviklingen og aktørenes økende bruk av nettbank. Tilsvarende utfordringer finnes på blant annet utdanningsområdet og NAV.

Det må ses nærmere på løsninger for dette. Fengslene vil kunne bistå med for eksempel bestilling av (nye) koder til nettbank, evt. at innsatte også før de møter til soning må forberede seg ved å bestille koder på forhånd.

8) «Delvis utelukkelse» – når skal utelukkelse registreres?

Det ble her stilt spørsmål i forhold til hva som er å regne som «delvis utelukkelse», herunder hvor mange timer, og grensen for når utelukkelse skal registreres. Problemstillingen ble tatt opp i forbindelse med brev fra KDI av 06.07.2018 og dom fra Høyesterett, ref. 2018-1261-A.

Hovedregelen er at all utelukkelse skal registreres. Hel og delvis utelukkelse regnes i dager og timer. Registreringen skal foretas både i KOMPIS OG DocuLive.

KDI finner det i denne forbindelse hensiktsmessig med noen merknader til hva som er definisjonen av hel og delvis utelukkelse:

Under henvisning til at det p.t. ikke forefinnes noen standardisert utlåningstid gjeldende for alle fengselsenheter, er det ikke mulig å sette noen felles nasjonal standard for når det foreligger hel og/eller delvis utelukkelse. Det er følgelig den definerte standarden for den aktuelle avdelingen innsatte er plassert på (dagsorden) som er førende for om innsatte anses som helt eller delvis utelukket fra fellesskapet.

Enhver beslutning om å begrense det fellesskap som gjelder for avdelingen hvor innsatte er plassert, er å regne som *utelukkelse fra fellesskap*. Det er to kriterier som forutsetningsvis må foreligge for at det skal kunne sies å foreligge *utelukkelse fra fellesskapet*:

- a) Innsatte har ikke kontakt med noen andre innsatte (hel) eller enkelte andre innsatte (delvis)
- b) Kriminalomsorgen har fattet en beslutning om utelukkelse av innsatte fra fellesskapet, herunder beslutning basert på innsattes eget ønske

Hel utelukkelse betyr at innsatte overhodet ikke har noe fellesskap med andre innsatte i løpet av dagen, ei heller lufting *sammen* med andre innsatte. Delvis utelukkelse innebærer at innsattes adgang til det fellesskap som til enhver tid gjelder for den aktuelle avdelingen (alminnelig dagsorden) innskrenkes delvis, *for eksempel* ved at innsatte fratras adgangen til å ta del i fritidsfellesskapet, men gis adgang til å delta i arbeid, skole eller programvirksomhet. Delvis

utelukkelse foreligger også der innsatte utelukkes fra helt spesifikke deler av fellesskapet med andre, eks. utelukkes fra deltakelse på treningsrommet.

For å avgjøre om innsatte er helt- eller delvis utelukket, må det følgelig ses hen til alminnelig dagsorden for den avdeling innsatte tilhører og hvorvidt innsatte er helt eller delvis ekskludert fra dette definerte fellesskapet.

Det bemerkes at samsitting eller andre kompenserende tiltak ikke er å regne som «fellesskap», jf. retningslinjene pkt. 37.4.

Det bemerkes også at det etter straffegjennomføringsloven § 17 *skal* tilrettelegges for fellesskap med andre der det er praktisk mulig. Enhetene *må* følgelig tilrettelegge avdelingene for fellesskap der dette er praktisk mulig. Det er ikke adgang til å definere at en avdeling ikke har noe fellesskap i.h.t. dagsorden, med mindre avdelingen er definert som en særavdeling eller restriksjonsavdeling hvis formål er å håndtere innsatte som er besluttet utelukket av ulike årsaker.

9) Lagring av informasjon om utenforstående

Kriminalomsorgen lagrer rutinemessig informasjon om utenforstående personer innsatte ønsker kontakt med, typisk ved at innsatte opplyser om at vedkommende ønsker å ringe til NN på X telefonnummer.

Kriminalomsorgen har imidlertid ikke lovhjemmel til å lagre informasjon om utenforstående personer innsatte henvender seg til, eksempelvis adressat til et utgående brev, en utgående telefonsamtale eller lignende. Og det er på ingen måte gitt at mottaker (ev. den som bli oppringt) ønsker å ha kontakt med innsatte, ei heller registreres i kriminalomsorgens datasystemer. Utfordringen blir ytterligere understreket der vi registrerer personopplysninger om utenforstående i forbindelse med at brev blir nektet utsendt eller telefonsamtaler nektes gjennomført. I slike tilfeller vil heller ikke adressaten/mottaker av tiltenkt telefonsamtale noen gang få informasjon om at kriminalomsorgen lagrer deres personopplysninger.

Kriminalomsorgen opererer med informasjonsskriv til personer som «kommer i kontakt med» kriminalomsorgen på ulikt vis, om at personopplysninger om dem vil bli behandlet, lagret og ev. delt. Disse retter seg bl. a. mot advokater, besøkende, personer som utfører oppdrag i fengslene m.v. Denne fremgangsmåten for å sikre at utenforstående er kjent med at vi lagrer informasjon om dem, fanger ikke opp personer innsatte skriver eller telefonerer til.

KDI har til orientering bedt om å få tilfredsstillende hjemler for også slik lagring, jf. hva som er gjeldende for adgangen til å lagre opplysninger om personer i infoflytssystemet.

10) Undersøkelse av kroppens hulrom og hjemmelen for dette – forholdet mellom strgjfl. § 28 og § 29

Spørsmål om kriminalomsorgen har anledning til å for eksempel undersøke om innsatte skjuler noe i munnhulen.

Kriminalomsorgen har i henhold til strgjfl. § 28 anledning til å utføre kroppsvisitasjon ved *besiktigelse*. Dette innebærer at kriminalomsorgen kan be om å få se inn i innsattes munnhule, herunder be om at innsatte åpner munnen og ved behov flytter på tungen, men kan ikke bruke finger eller annet hjelpemiddel for å gjennomføre slik besiktigelse. Undersøkelsen skal ikke være mer omfattende og inngripende enn nødvendig.

11) Varsling av fengselslege ved delvis utelukkelse, jf. strgf. § 37 sjuende ledd

Spørsmål om fengselslegen uten ugrunnet opphold skal orienteres om utelukkelse, også der utelukkelsen er delvis.

Straffegjennomføringsloven § 37 syvende ledd lyder:

«Utelukkelse skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Innsatte som er helt utelukket fra fellesskapet, skal flere ganger daglig tilses av tilsatte. Lege skal varsles om utelukkelsen uten ugrunnet opphold. Innsatte under 18 år skal ha kontinuerlig tilsyn.»

Ut ifra sammenhengen, synes det som om at den del av avsnittet som regulerer varsel til lege er begrenset til tilfeller av hel utelukkelse, jf. eksplisitt avgrensning til hel utelukkelse i.f.m. tilsyn. Etter KDIs syn må varsling ses i sammenheng med tilsynsoppgaven, slik at det må kunne tolkes dithen at lege kun skal varsles ved hel utelukkelse.

Formålet med varslingsreglene overfor lege er å avverge at utelukkelsen medfører en utilsiktet helsemessig konsekvens og/eller at helsetjenesten skal monitorere den helsemessige utvikling ved vedvarende utelukkelse. Etter omstendighetene, der kriminalomsorgen må forstå at delvis utelukkelse vil kunne innebære en risiko for utilsiktede helsemessige konsekvenser, kan det være grunn til å varsle lege også ved delvis utelukkelse.

12) Omgjøring av tidligere vedtak ved overføring

Spørsmål knyttet til adgangen for mottakende enheten til å omgjøre avgivende enhet vedtak ved overføring.

Se KDI rundskriv nr. 4/2018 – «Presiseringer til problemstillinger reist i møter i Regelverksforum mv.» pkt. 4.

13) Utgående brev fra fengselet til innsatt og bruk av elektronisk signatur

Spørsmål om når elektronisk signatur kan benyttes.

Elektronisk signatur benyttes kun i elektroniske brev. Alle utgående brev skal signeres på ordinær måte.


14) Søknad om soningsutsettelse. Skjæringstidspunkt for realitetsbehandling

Spørsmål om søknad om soningsutsettelse skal realitetsbehandles i de tilfeller hvor domfelte som ikke har møtt som innkalt og er på frifot.

Søknad om soningsutsettelse skal alltid behandles, uavhengig av tidspunktet for når søknaden er fremsatt.

KDI gjør oppmerksom på at presiseringene som kommer fra direktoratet i forbindelse med diskusjoner i Regelverksforum fortløpende vil bli lagt inn i en særskilt mappe under straffegjennomføringsfanen i KIKS.

Med hilsen


Tom A. Enger
avdelingsdirektør


Cecilie M. Ødegaard
rådgiver